

2. Башук А.І. Ключові концепти поетичної картини світу М. Гумільова в метафоричному осмисленні: Автореф. дис... канд. філол. наук // <http://www.lib-ua-ru.net/inode/3993.html>
3. Дацишин Х. Морфологічний і синтаксичний принципи структурної класифікації метафор у політичному дискурсі // http://www.franko.lviv.ua/faculty/jur/Internet/PART-6_12.htm
4. Деркач Т.В. Метафора в літературознавчому тексті 90-х рр. ХХ ст.: семантика, структура, функції: Автореф. дис... канд. філол. наук. – Сімферополь, 2007. – 182 с.
5. Опарина Е.О. Концептуальна метафора // Метафора в мові і тексті. – М.: Наука, 1988. – С. 65–78.
6. Ортега-и-Гассет Х. Две великие метафоры // Теория метафоры. – М.: Прогресс, 1990. – С. 68–82.
7. Черкасова Е.Т. О метафорическом потреблении слов // Исследования по языку советских писателей. – М.: Наука, 1959. – С. 5–89.

Джерела ілюстрованого матеріалу

1. David S. Naterman. Introduction to art. – University of New Mexico, 1985. – 344 p.
2. Joshua C. Taylor. America as art. – New York, Hagerstown, San Francisco, London: Harper and Row Publishers, 1976. – 324 p.
3. Michael G. Kammen. American culture, American tastes: social change and the twentieth century. – New York: Perseus Books Group, 1998. – 322 p.

УДК 811.111:070

НІЗАМУТДІНОВ Ф.М., ГАНУЩАК Н.В.
(Івано-Франківськ)

СПОСОБИ ПЕРЕДАЧІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ТЕКСТАХ ЗМІ

У роботі представлені питання вивчення текстів масової інформації з точки зору лінгвокультурології, які розглядаються на основі матеріалу сучасної англійської медіа мови. У пропонуваній статті описані способи передачі культурологічної інформації відповідно до концепції культурологічного контексту, який розглядається на денотативному, конотативному, асоціативному та метафоричному рівнях з метою кодування культуроспецифічної інформації в медіа текстах.

Підвищений інтерес до вивчення проблем взаємодії мови і культури, характерний для лінгвістичних досліджень теперішнього часу, значною мірою обумовлений тими змінами, які виникли в світовому культурному просторі в умовах інформаційного середовища. Глобалізація світового інформаційного простору, ріст міжнародних контактів, експансія англомовної масової культури – все це сприяло виникненню питань, пов'язаних із вивченням культурологічного аспекту функціонування мови, внесених в розряд пріоритетних. Погляд на культуру як на галузь, котра повинна приносити прибуток, перетворення культури в черговий продукт надбання суспільства, врівноваження статусу високого мистецтва і масової культури, поступова втрата національного компонента в умовах глобалізації світового інформаційного простору – це ті питання, котрі найчастіше обговорюються на шпальтах британської преси.

Властивість мас-медіа відображати події навколишнього середовища, багатогранність сучасного світу в тому чи іншому медіа форматі, являється ключовим фактором створення сучасної картини світу. В текстах масової інформації проходить своєрідне накладання мовної та інформаційних картин світу, що виражаються в лінгвокультурних особливостях організації інформаційного простору, який розглядається в працях таких науковців, як Т.Г. Добровольської [6], В.Г. Костомарова [7], С.Г. Тер-Мінасової [10], David Crystal [2], Robert Phillipson [4] та інших. При вивченні текстів масової інформації як компонента сучасної культури, дослідники вказували на важливу роль тексту як вербально-знакову символізацію культури. Розуміння того, що текст насичений культурологічною інформацією, дозволяє розглядати його як об'ємне багатомірне явище, яке розвивається не тільки у вербальній лінійній площині, але і характеризується глибиною та багаторівневою структурою. Для визначення всієї сукупності культурологічної інформації, присутньої в тексті як у відкритій експліцитній формі, так і вираженій імпліцитно, частіше за все застосовується термін “контекст” в різних термінологічних поєднаннях, наприклад: соціокультурний контекст, екстралінгвістичний контекст, вертикальний контекст [9, с. 17].

В рамках статті ми будемо використовувати термін “культурологічний контекст”, який найбільш підходить до *мети* та задач дослідження. Таким чином, культурологічний контекст може бути виявлений, як структурована по рівнях сукупність всіх наявних в тексті культурологічних свідчень.

Концепція культурологічного контексту пропонує виділення наступних рівнів:

- еноативного, коли культурологічні свідчення виражені в прямій експліцитній формі;
- конотативного, при якому культуроспецифічна інформація міститься в експресивно-емоційно-оточених конотаціях;
- асоціативного, коли культуроспецифічні компоненти представлені в асоціативних зв'язках лексичних і фразеологічних одиниць;
- метафоричного, який об'єднує культуроспецифічні свідчення, котрі відображені в метафорах, порівняннях, образах, наявних в тому чи іншому мовному колективі.

Денотативний культурологічний контекст представлений словами та словосполученнями, які позначають реалії, властиві тій чи іншій культурі. Це можуть бути власні імена, наприклад імена видатних людей, назви політичних партій, вулиць, пам'яток архітектури та ін., а також слова, котрі позначають те чи інше культуроспецифічне явище чи артефакт, наприклад: *backbencher*, *fish-and-chips*, *kilt*, *car-boot sale*. Як правило, значення культуроспецифічних одиниць, котрі належать до денотативного рівня, пояснюється в країнознавчих словниках, склали основу базових знань про життя того чи іншого народу. Країнознавчий словник по Великобританії, наприклад: "A Dictionary of Modern Britain" [3], пропонує пояснення цілого ряду специфічних для англійської культури явищ: від традиційного англійського сніданку, який складається з "bacon and eggs" та "corn flakes" до реалій соціально-політичного життя: Westminster, Whitehall, Fleet Street та ін.

Розуміння певних культуроспецифічних одиниць не викликає особливих труднощів, оскільки вони часто зустрічаються в міжнародних новинах. Це стосується назв політичних партій, імен діючих політиків, основних символів політичної влади та інших реалій англійського політичного життя. Наприклад, такі реалії, як Tories та Labour, Westminster, 10, Downing Street, відомі багатьом. Розуміння інших культуроспецифічних одиниць, використання яких обмежено власними англійськими медіа текстами, не поширюється на міжнародні новини, потребує більш глибокого розуміння англійської діяльності. Так, тексти, які містять такі культуроспецифічні одиниці, як *backbencher*, *frontbencher*, *Shadow minister*, *Privy Purse*, *Plaid Cymru*, *Belfast Agreement* та ін., можуть бути адекватно зрозумілі лише при наявності відповідних фонових знань. Наприклад, розуміння наведених нижче фрагментів потребує відповідного уявлення про структуру та розташування місць в британському парламенті.

The Backbencher: Gordon's pronounced difficulties. It's half term recess, and while some colleagues have gone back to their constituencies to prepare for opposition, the Backbencher sits in a bar with two Blairite refugees from No 10 compiling an A to Z of Brown inadequacies. [Guardian, March, 2008]

Слово *backbencher* означає рядовий член британського парламенту, "задньолавочник" [5, с. 58], так як задні лавки в британській палаті призначені для рядових членів, а передні для членів уряду та провідних персон "тіньового кабінету" [5, с. 438], чи опозиції:

A backbencher in the Westminster Parliamentary system is a MPs or a legislator who does not hold governmental office and is not a Front Bench spokesperson in the opposition [3].

Говорячи про культуроспецифічні одиниці денотативного рівня, необхідно також відмітити, що, потрапляючи в сферу міжнародного медіа потоку, вони зразу ж супроводжуються відповідними поясненнями, призначеними для широкої міжнародної аудиторії:

Frontbencher Damian Green, a leading member of Tory, must wait a futher two months to learn if he will be prosecuted a Home Office leak inquiry. [BBC News, February, 2009]

Природно, що британські медіа тексти, призначені для внутрішньої аудиторії, не містять подібних пояснень:

Shadow business secretary Kenneth Clarke calls the Lloyds TBS-HBOS merger a "disaster" and says government initiatives to get banks lending have failed. [BBC News, February, 2009]

Рівень **конотативного** тексту передбачає, що культуроспецифічний компонент міститься не в денотативному, а в конотативному значенні слова. Культуроспецифічні одиниці конотативного рівня позначають загальні для різних культур предмети та поняття, наприклад "village", "tsar", "granny" та ін., тому вони не зареєстровані в країнознавчих словниках. Однак неспівпадіння семантичних границь поняття, наявність культуро-специфічних конотацій одразу виявляється при перекладі на іншу мову. Наприклад, вислів "global village", введений в обіг канадцем Мк. Люганом, означає: It is how the globe has been contracted into a village by electronic version, and mostly used to describe Internet and World Wide Web [3]. На о.Гаваї термін "global village" трактують як: a group of unique English language schools dedicated to the concept of "Serious Learning, Serious Fun"[3]. При перекладі на українську мову лексичне значення "глобальне село" також набуває нового звучання, що обумовлено культуроспецифічними конотаціями українського слова "село":

Світ, в якому ми живемо – глобальне село. Їжа для роздумів. Якщо ви тримаєте їжу в холодильнику, речі – в шафі, якщо ви маєте дах над головою і ліжко, в якому можете спокійно спати, то ви багатші, ніж 75 % жителів села [Український тижневик, грудень, 2008].

Більшість україномовних читачів навряд чи захочуть жити у світі, подібному на село, навіть якщо воно буде глобальним. Слово “село” в українській мові не тільки викликає культуроспецифічний образ, відмінний від образу, створеного англійським словом “village”, але і володіє певними конотаціями негативного характеру: село – низький рівень життя, відсутність комфорту та цивілізації.

Наступний рівень культурологічного контексту – *асоціативний*, відображає стійкі асоціативні зв'язки, позначаючи реалії того чи іншого мовного колективу. Культуроспецифічні одиниці, які асоціюються з конкретним стилем, часто використовуються в інформаційно-аналітичних текстах для вираження оцінки, опису, порівняння. Наприклад, образ Бі-Бі-Сі завжди асоціювався у британців з високопрофесійним незалежним стилем ведення:

BBC World Service is the world's most respected voice in international broadcasting. It provides authoritative and impartial news and information in 33 languages worldwide BBC English Regions aims to be the most trusted and creative community broadcaster in England, serving a widely diverse range of urban and rural communities. [BBC News, June, 2006]

Особливий інтерес становлять культуроспецифічні одиниці, обумовлені особливостями національного самосприйняття. Стійкі асоціативні зв'язки слів, які позначають ключові для даної культури поняття, відображають риси того автостереотипу, котрий відкладався в національній самосвідомості протягом багатьох років. Наприклад, аналіз асоціативного контексту, пов'язаний з такими важливими для британської культури поняттями як “Englishness” і “being English”, дозволяє розкрити деякі особливості уявлення британців про самих себе:

Being English is about driving in a German car to an Irish pub for a Belgian beer, then, travelling home, grabbing an Indian curry or a Turkish kebab on a way, to sit on Swedish furniture and watch American shows on Japanese TV. And what is the most English thing of all? Suspicion of anything foreign. [www.aboutbritain.com, June, 2006]

Найбільш складний для розуміння – *метафоричний* культурологічний контекст. Він об'єднує культуроспецифічні одиниці, запозичені із текстів, які стали невід'ємною складовою національної культури. Це цитати із літературних видань, фільмів, висловлювання видатних людей, крилаті фрази, слова з пісень, приказки та ін., тобто все те, що складає текстові висловлювання національної культури. Наприклад, у наведеному нижче уривку з інформаційно-аналітичної статті міститься вислів “to be or not to be” – назва відомого монологу Акта III сцени I п'єси “Гамлет” Уільяма Шекспіра:

White collars went into the street. In the center of Moscow a picket line was performed. The workers of the internet company B2B Media confirm that few days before they found out, that their company was sold. To be or not to be!!! [Guardian, February, 2009]

Якщо для розуміння денотативного контексту достатньо свідчень історичного і соціо-культурного характеру, які містяться в лінгвокраїнознавчих словниках, то адекватне розуміння метафоричного контексту потребує спеціальних фонових знань, а саме знань текстів, які являються важливою складовою частиною національної культури.

Висновки: вивчення текстів масової інформації за допомогою багаторівневої класифікації дозволяє не тільки виявити національно-культурну специфіку тексту, але і описати його з точки зору взаємодії культур, який проявляється на всіх структурних рівнях – мови, формату, змісту.

Література

1. Bell A. The Language of News Media. – Oxford: Blackwell, 1991.
2. Crystal D. English as a Global Language. – London: Routledge, 1997.
3. Nation M.A. A Dictionary of Modern Britain, London, 1991.
4. Phillipson R. Global English. – P., 1998.
5. Великобритания. Лингвострановедческий словарь. – М., 1999.
6. Добросклонная Т.Г. Вопросы изучения медиатекстов. – М., 2005.
7. Костомарова В.Г. Языковой вкус эпохи. – М., 1999.
8. Назаров М.М. Массовая коммуникация в современном мире: методология анализа и практика исследований. – М.: УРСС, 2000.
9. Полубіченко Л.В. Філологічна топологія в англійській класичній поезії. – М., 1998.
10. Тер-Мінасова С.Г. Language. Linguistics. Life. – М., 1998.